

SOSYAL MEDYA İHLALLERİ VE HUKUKİ KORUNMA YOLLARI

Sosyal medyanın gelişmesiyle hukuksal anlamda sorunlar da baş göstermeye başlamıştır. Hukukta çözümü bulunmayan bazı yeni meseleler ile hukuk da gelişmek durumunda kalmıştır. Sosyal medyadaki eylemlerle ceza hukukundan, medeni hukuka, ticaret hukukundan, fikri ve sınai haklar hukukuna kadar birçok hukuk alanında ihlal ve sorun söz konusu olabilmektedir.

Sosyal medya platformları üzerinden yapılan hakaret, tehdit, iftira, özel hayatın ihlali, ve bunun gibi davranışlar kişilik hakkı ihlalini oluşturmaktadır. Sosyal medya üzerinden kişilik haklarının ihlal edildiğini düşünen kişinin 8049 Sayılı Türk Medeni Kanun ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun çerçevesinde yasal hakları bulunmaktadır.

- Sosyal medyada karşılaşılan kişilik hakkı ihlallerinin büyük bölümünü kişinin şeref ve haysiyetine yönelik saldırılar oluşturmaktadır. Şeref ve haysiyet; kişiye toplum tarafından verilen manevi değerlerin bütünüdür. Şeref ve haysiyet, kişinin kendisine yönelik sübjektif değer yargılarıyla değil, toplumun objektif değer yargılarıyla belirlendiğinden, bir kimsenin şeref ve haysiyetine yönelik ihlalin varlığı da objektif esaslara göre değerlendirilecektir. Yani kişinin gerçekten kendisini aşağılanmış hissedip hissetmediği hukuken önemli değildir. Objektif esaslara göre yapılan değerlendirme neticesinde kişinin şeref ve haysiyetinin hukuka aykırı biçimde saldırıya uğradığı sonucuna varılırsa, söz konusu kişi kişilik hakkını koruyucu hükümlerden yararlanacaktır. Değerlendirme yapılırken kişinin toplumdaki konumunun, içinde bulunduğu çevrenin değer yargılarının, yaşadığı zamanın özelliklerinin de göz önünde tutulması gerekir.

Sosyal medyada atılan tweetler, paylaşılan facebook gönderileri, yazılan blog yazıları, forumlarda yapılan yorumlar, instagram postları gibi çeşitli yollarla üçüncü kişilerin şeref ve haysiyetine yönelik saldırılar gerçekleştirilebilmektedir. Bu saldırılar hakaret, iftira, tehdit vb. niteliği taşıyan içeriklerin bizzat kullanıcı tarafından oluşturulması yoluyla olabileceği gibi, başka kullanıcıların oluşturduğu bu nitelikteki içeriklerin kullanıcı tarafından “retweet”, “paylaş” veya “repost” gibi seçeneklerle paylaşılması suretiyle de olabilir. 5651 sayılı kanunun 4. maddesinin 2. fıkrasında ifade edildiği gibi, *“İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur.”* Yani kural olarak kişinin başkasına ait içerikten dolayı sorumluluğu bulunmamakla birlikte, sunuş şeklinden bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve söz konusu içeriğe başkaları tarafından erişilmesini sağlamayı amaçladığı açıkça anlaşılıyorsa sorumluluğu doğacaktır.

- Sosyal medyada tehdit altında olan bir başka önemli kişisel değer, kişinin özel ve gizli hayatıdır. Doktrinsel teoriye göre kişinin hayat alanı; kamuya açık alan, özel alan ve gizli alan olarak üçe ayrılmaktadır. Buna göre “kamuya açık alan”, kişinin

toplum içinde paylaştığı ve aleniyet verdiği için herkes tarafından bilinen olaylardan oluşan hayat alanını; “özel alan” kişinin yalnızca yakın çevresiyle paylaştığı hayat alanını, “gizli alan” ise kişinin diğer kişilerden gizlediği veya yalnızca güven duyduğu sınırlı sayıdaki kişilerle paylaştığı hayat alanını ifade eder. Kişinin özel alanı ile gizli alanı kişilik hakkının kapsamına girmekte ve söz konusu hayat alanlarına yönelik saldırılar hukuka aykırı olarak kabul edilmektedir.

- Birçok sosyal medya uygulaması kişilere kendi fotoğraflarını paylaşabilme imkanı sunmaktadır. Kişilik hakkı kapsamına giren kişinin resmi yalnızca fotoğraf veya video kaydında yer alan görüntüsünden ibaret olmayıp, kalem veya fırçayla çizilmiş portre veya karikatürleri de bu kavrama dahildir. Kişinin resminin rızası olmadan çekilmesi ve yayınlanması çoğunlukla aynı zamanda özel veya gizli hayatın ya da şeref ve haysiyetin ihlali niteliği taşıdığı gibi kişinin salt resmine yönelik saldırılar da kişilik hakkı ihlali niteliği taşır.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 86. maddesinde kişinin resmi ile ilgili özel bir hüküm vardır. Eser mahiyetinde olmasa dahi kişinin resmi rızası olmadan, kişi ölmüş ise ölümünden itibaren 10 yıl içinde mirasçılarının rızası olmadan yayınlanamayacaktır. Kişinin kendi resmini sosyal medyada paylaşması durumunda sorun, kullanıcının bu resmin üçüncü kişilerce kopyalanması ve tekrar paylaşılmasına rızası olup olmadığına ilişkindir. Örneğin kullanıcının resmi yalnızca sınırlı bir kitleye açık olarak paylaşması halinde, bu resmin üçüncü kişilerce kopyalanarak daha geniş bir kitleye ulaştırılması kişilik hakkının ihlali teşkil edecektir. Kullanıcı herkese açık şekilde paylaşmış olsa da resminin üçüncü kişilerce ticari amaçla kullanması veya resmin üzerinde çeşitli değişiklikler yapılarak tekrar paylaşılması da hukuka aykırı olacaktır.

- Kişinin adı da kişilik hakları kapsamındadır. Kişilik hakkı kapsamında olan ad, yalnızca kişinin öz ad ve soyadından ibaret değil, kişinin müstear adı, lakabı, hatta elektronik posta adresleri de adın korunmasından yararlanır. Müstear adıyla ünlenen kişi, bu adın başka sosyal medya kullanıcıları tarafından haksız şekilde kullanılması hâlinde TMK m. 26 hükmünden faydalanabilir. Kişinin adıyla oluşturulan sahte hesaplarla da yine kişilik hakkı ihlale uğramaktadır.

Kişilik hakkının üçüncü kişilere karşı korunmasına ilişkin Türk Medenî Kanununun 24. maddesinin ilk fıkrasında, hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kişinin hâkimden koruma isteyeceği belirtilmiş, ikinci fıkrasında ise saldırının hangi hâllerde hukuka aykırı sayılmayacağı düzenlenmiştir. Hukuku uygunluk sebebi bulunmayan, kişilik hakkına yapılan her türlü müdahale hukuka aykırıdır. Söz konusu hukuka uygunluk sebepleri kanunda kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel ya da kamusal yarar ve kanunun verdiği yetkinin kullanılmasıdır.

Korunma Yolları

Kişilik hakkına hukuka aykırı bir şekilde müdahale edilmesi hâlinde hangi davaların açılabileceği, Türk Medenî Kanununun 25. maddesinde sayılmıştır.

Kişilik hakkı ihlal edilen kişi; hakimden mevcut saldırının durdurulmasını, saldırı tehlikesinin önlenmesini, etkisi devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini talep edebileceği gibi, saldırıdan dolayı uğradığı maddi ve manevi zararlarının giderilmesini ve saldırı dolayısıyla elde edilmiş kazancın vekaletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesini isteyebilir. Davacı durdurma, önleme ve hukuka aykırılığın tespiti davalarıyla birlikte ayrıca hakimden dava sonunda düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesini ya da yayınlanmasını da talep edebilir.

Durdurma Davası

Durdurma davası, kişilik hakkına yönelik başlamış ve hâlâ devam eden saldırının sona erdirilmesi amacıyla açılan, kişilik hakkını koruyucu bir dava türüdür. Bu davanın açılabilmesi için saldırı durumunun mevcut olması, saldırının devam ediyor olması gerekmektedir. Sosyal medyada oluşturulan ve kişilik hakkını ihlal edici nitelik taşıyan içerikler içerik veya yer sağlayıcısı tarafından kaldırılmadığı sürece saldırı durumu devam edeceğinden, bunlar da durdurma davasının konusunu oluşturabilir. Durdurma davası bir eda davası niteliği taşıdığından, bu dava sonucunda verilen kararın ilamlı icra yoluyla icrası mümkündür. Durdurma davası sonucunda verilen karar çoğu zaman tek başına hukuka aykırı durumun etkilerini ortadan kaldırmamaktadır. TMK m. 25/2'de davacıya, kişilik hakkını koruyucu davalarla birlikte düzeltmenin veya dava sonucu verilen hükmün üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayınlanmasını talep etme imkanı da tanınmıştır. Ayrıca saldırı nedeniyle zarar meydana gelmişse, diğer şartların da gerçekleşmesi koşuluyla durdurma davasıyla birlikte maddi veya manevi tazminat talebinde bulunulması da mümkündür.

Önleme Davası

Önleme davası, kişilik hakkına yönelik saldırının henüz başlamadığı ancak bu yönde bir tehlikenin bulunduğu hâllerde açılan bir davadır. Bu davanın açılabilmesi için kişilik hakkına yönelik ciddi ve yakın bir saldırı tehdidi aranmaktadır.

Hukuka Aykırılığın Tespiti Davası

Saldırının sona ermekle birlikte etkisinin devam ettiği durumlarda açılan kişiliği koruyucu bir davadır. Doktrinde genel olarak kabul edilen görüşe göre bu dava durdurma ve önleme davasının açılabilmesi hallerde açılmayacağı yönündedir. Eda davası niteliğinde olan bu davalarda öncelikle saldırının hukuka aykırı olup olmadığı tespit edilir, daha sonra saldırının durdurulmasına ya da yasaklanmasına hükmedilir.

Hukuka aykırılığın tespiti davası açılabilmesi için saldırının sona ermiş olmasının yanında, saldırının etkisinin hâlâ devam ediyor olması şartı da aranmaktadır.

Vekaletsiz İş Görmeden Kaynaklanan Dava

Türk Medenî Kanunu m. 25/3 hükmünde, kişilik hakkına yönelik bir saldırı sayesinde failin bir kazanç elde etmesi hâlinde bunun vekaletsiz iş görme hükümlerine göre talep edilebileceği açıkça ifade edilmiştir. Bu davanın önemi, özellikle failin mağdurun elde edemeyeceği bir kazancı elde etmiş olması halinde ortaya çıkar. Failin mağdurun elde edebileceği bir kazancı saldırı sayesinde sağlamış olması durumunda bu kazanç zarar kapsamına gireceğinden, diğer koşulların da mevcut olması şartıyla, maddi tazminat davası ile de talep edilebilir. Failin sağladığı kazancı mağdurun elde etmesi mümkün değilse başvurulabilecek yol vekaletsiz iş görmedir. Ayrıca bu davayı açmak için kusur aranmadığından da maddi tazminat davasında aranan kusur şartı gerçekleşmediği durumlarda bu dava açılabilir. Vekâletsiz iş görmeye dayanan dava, TBK m. 72'deki haksız fiil veya TBK m. 82'deki sebepsiz zenginleşme zamanasını sürelerine tabidir.

Maddi Tazminat Davası

Kişilik hakkının ihlali dolayısıyla maddi zarara uğrayan kişi, maddi tazminat davasının diğer koşullarının da gerçekleşmesi halinde bu zararının tazminini isteyebilecektir. Bu çerçevede kişilik hakkına saldırı nedeniyle uğranılan maddi zararın tazmini için, saldırının hukuka aykırı olması, maddi zararın meydana gelmesi, saldırıyla zarar arasında uygun illiyet bağının varlığı ve kural olarak failin kusurlu olması şartlarının bir arada bulunması gerekmektedir. Ancak kusursuz sorumluluk hâllerinden birinin mevcut olması hâlinde kusur şartı aranmayacaktır. Açılacak maddi tazminat davasında uygulanacak zamanasını, davanın haksız fiil mi yoksa sözleşmeye aykırılık hükümlerine mi dayandığına göre farklılık gösterecektir.

Manevi Tazminat Davası

Türk Medenî Kanunu m. 25/3 ve Türk Borçlar Kanunu m. 58 hükümlerinde, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kimsenin bu saldırıdan dolayı uğradığı manevi zararların tazminini isteyebileceği düzenlenmiştir. Manevi zarar kişinin saldırıdan dolayı duyduğu acı, elem ve ıstırapı ifade etmekte, manevi tazminat yalnızca kişinin hissettiği acı, elem ve ıstırapın telafisini amaçlamamakta, aynı zamanda bu yolla topluma kişilik hakkına saygı duyulması gerektiği mesajı verilmektedir.

Bunların dışında 4.5.2007 tarih ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 9. maddesinde, internet ortamında yapılan yayınlar yoluyla kişilik hakkı ihlal edilen kişiye hızlı ve etkin koruma sağlamaya yönelik bir hukuki imkân öngörülmüştür. İnternet ortamında yapılan yayının içeriği nedeniyle kişilik hakkının

ihlal edildiğini iddia eden kişi, kanunda öngörülen iki yoldan herhangi birine başvurarak içeriğin kaldırılmasını sağlayabilir. İlki ilgilinin içerik sağlayıcısına veya buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemiyle içeriğin yayından çıkarılmasını isteme hakkı ve diğeri ise sulh ceza hâkimine başvurarak söz konusu içeriğe erişimin engellenmesini talep etme imkanındır.

Kişilik haklarının ihlal edildiğini düşünen kişi doğrudan sulh ceza hakimine başvurarak da içeriğin çıkarılmasını veya erişimin engellenmesini isteyebilir. Yapılan başvuru sulh ceza hakimi tarafından en geç 24 saat içerisinde duruşma yapılmaksızın karara bağlanır. Sulh ceza hakimi tarafından verilen içeriğin çıkarılması veya erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere doğrudan Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne gönderilir. Bununla beraber Kanunun 9/A maddesiyle özel hayatın gizliliğinin ihlali hallerinde ihlale uğrayan kişinin Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını talep etme hakkı tanınmıştır. Ancak ihlale uğrayan kişi erişimin engellenmesi talebini, talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunması gerekmektedir. Kişilik haklarına saldırıldığını düşünen kişinin saldırı henüz gerçekleşmemiş ancak gerçekleşmesi muhtemel ise saldırı tehlikesinin önlenmesi, saldırı mevcut ise saldırıya son verilmesi, hukuka aykırılığın tespiti davaları ile şartların oluşması halinde sorumlular aleyhinde maddi ve manevi tazminat davası açma hakları ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakları da saklıdır. Sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen ve suç teşkil eden kişilik hakkı ihlallerinde, kişilik hakkı ihlal edilen kişi Cumhuriyet Başsavcılığı'na şikayette bulunarak sorumlular hakkında soruşturma da başlatılmasını isteyebilir.

Kişilik hakkını oluşturan değerler arasında yer alan özel hayatın gizliliğinin korunması amacıyla Kanunun 9/A maddesinde özel bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu hükme göre, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişi, hâkimden karar almaksızın doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna başvurarak ilgili içeriğe erişimin engellenmesini talep edebilecektir. Bunun üzerine Kurum, kendisine gelen talebi uygulanmak üzere Erişim Sağlayıcıları Birliğine gönderecek ve erişim sağlayıcıları en geç dört saat içerisinde erişimin engellenmesi tedbirini yerine getireceklerdir. Bu başvuru adeta “otomatik engelleme kararı” olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu kararın hâkim tarafından alınması veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yetkili makam tarafından alınan kararın mutlaka yargı denetimine tabi tutulması gerekmektedir. Kurum tarafından uygulanması sağlanan erişimin engellenmesi tedbirinin devam edebilmesi için ilgilinin erişimin engellenmesi talebinde bulunduğu saatten itibaren 24 saat içerisinde talebini sulh ceza hâkiminin kararına sunması ve hâkimin en geç 48 saat içerisinde erişimin engellenmesi yönünde bir karar vermesinin zorunlu olduğu, aksi takdirde tedbirin kendiliğinden kalkacağı düzenlenmiştir.

Stj. Av. Sena ER